

İLKOKUL ÖĞRENCİLERİNİN BAŞARI DUYGULARI VE BENLİK SAYGILARININ İNCELENMESİ

Dr. Öğr. Üyesi Çiğdem ALDAN KARADEMİR

Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Eğitim Fakültesi
cakarademir@mu.edu.tr

Özge DEVECİ

Milli Eğitim Bakanlığı
ozzgedevenci@gmail.com

Öz

Öğrencilerin matematik dersinde başarı duymaları, öğretim programında belirtilen kazanımları gerçekleştirilmesinde etkilidir. Başarılı olan öğrenci, derste duygusal olarak rahat ve huzurlu hissedecektir. Öğrencideki bu his benlik saygısının işaretidir. Araştırmanın amacı, ilkokul 4. sınıf öğrencilerinin, matematik dersi için sahip oldukları başarı duygusu ve benlik saygısı düzeylerinin belirlenmesidir. Araştırma tarama modelinde betimsel bir çalışma olarak desenlemiştir. Araştırmanın katılımcılarını, ilkokullarda öğrenim görmekte olan 4. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama araçları olarak, “Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği” ile “Başarı Duygusu Ölçeği-İlkokul” kullanılmıştır. Araştırmanın verileri SPSS 21 programına girilmiştir. Verilerin normal dağılımları incelenmiş, t-testi, tek yönlü varyans analizi ve korelasyon değeri hesaplanmıştır. Araştırma sonucunda kız öğrencilerin daha sıkılgan ve kaygılı oldukları, matematik karne notu yüksek olan öğrencilerin hem kaygı ve sıkılma puanlarının hem de mutluluk ve “Başarı Duygusu” ölçek toplam puanlarının daha yüksek olduğu; kız öğrencilerin benlik saygılarının daha yüksek olduğu, matematik karne notu yüksek olanların, daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Anne-baba tutumu demokratik olan öğrencilerin iki ölçekten de daha yüksek puan elde ettikleri belirlenmiştir. Araştırmada başarı duygusu ile benlik saygısı arasında negatif yönde orta düzeyde bir ilişki belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Başarı Duygusu, Benlik Saygısı, Matematik Dersi, Matematik Başarısı, İlkokul Öğrencisi.

INVESTIGATION OF PRIMARY SCHOOL STUDENTS' ACHIEVEMENT EMOTIONS AND SELF ESTEEMS

Abstract

Students' success in mathematics is influential in achieving the attainments stated in the curriculum. The successful student will feel comfortable and peaceful. This feeling in the student is a sign of self-esteem. The aim of this research is to determine the levels of self-esteem and achievement emotion that primary 4th grade students have for mathematics lessons. The research was designed as a descriptive study in the survey model. The participants of the research are the 4th grade students who are studying in primary schools. As data collection tools, “Rosenberg Self-Esteem Scale” and “Achievement Emotion Scale-Primary School” were used in the research. The data entry of the study was done to the SPSS 21 program. Normal distributions of the data were examined, t-test, one-way analysis of variance and the correlation were calculated. As a result of the research, it was found that the girls were more embarrassed and anxiety and the students with higher scores of mathematics were higher in both anxiety and squeezing scores and happiness and “Total Emotion” scale scores. Girls' and the students' have higher math grades self-esteem levels were higher than the others. It was determined that

students whose parents' have democratic attitude got higher scores on both scales. There was found a medium and negative correlation between self-esteem and achievement emotions.

Keywords: Achievement Emotion, Self-Esteem, Math Lesson, Math Achievement, Primary School Student.

1. Giriş

Matematiği öğrenmek; temel kavram ve becerilerin kazanılmasının yanı sıra matematikle ilgili düşünmeyi, genel problem çözme stratejilerini kavramayı ve matematiğin gerçek yaşamda önemli bir araç olduğunu takdir etmeyi de içermektedir. Hayatında matematiği kullanabilen, problem çözebilen, çözümlerini ve düşüncelerini paylaşabilen, ekip çalışması yapabilen, matematikte öz güven duyabilen ve matematiğe yönelik olumlu tutum geliştiren bireyler yetiştirilmesi büyük önem taşımaktadır (MEB, 2017: 9). Çocuklar daha ilkökula başlar başlamaz, eve gelen konuklar matematik dersinde başarılı olup olmadığını sorarlar. Eğer çocuk matematikte başarılıysa zaten belliydi zeki çocuk gibi konuşmalar yaparlar (Gözen, 2001: 12). Çocuk böyle bir durumda matematikte başarısız olma korkusu içine girebilir. İnsanlar ilgi duydukları ve kendileri için önemli gördükleri şeyleri öğrenme eğilimindedir. Diğer bir deyişle, insan kendi benliğinde veya toplum nazarında değerli anlam kazanabilen süreç sonu çıktılarını yani ürünler meydana getirebiliyor ya da ifade edildiği üzere herhangi bir günlük hayat problemine karşı yaratıcı çözümler üretebiliyorsa bu insan zekidir (Duymaz, 2013: 21).

Öğrenciler matematik yaşantı sürecinde not ile zekası arasında toplumun ona zorla yüklediği bağı kurar. Ancak toplumların bireylerden bekledikleri davranış ve nitelikler zamanla değişim göstermektedir. Bununla birlikte, bireylerin bu davranış ve nitelikleri edinme yöntemleri, başka bir deyişle davranış değişikliği oluşturma süreci olarak nitelendirilen öğrenme kavramında da değişimler kaçınılmaz olmaktadır (Fidan, 2013: 14).

Matematik dersini öğrenmede öğrencilerin insan oluşlarının gereği olumlu veya olumsuz hislerinin önemli olacağı düşünülebilir. İncelenen alan yazında olumlu ve olumsuz duygular ile matematik dersinde kendini yeterli bulma arasında bir ilişkiden söz edilmektedir (Akdemir, 2006; Artino & Stephens, 2009; Birgin, Baloğlu, Çatlıoğlu ve Gürbüz, 2010; Duymaz, 2013; Erdem-Keklik ve Keklik, 2013; Erdoğan, Kesici ve Şahin, 2011; Göç, 2010; Öztop ve Topbaş, 2017; Sakal, 2015; Tahiroğlu ve Çakır, 2014).

Benliğin değerliliği, duyguları bireyin başarmayı umduğu ve başarabildiği girişimlerden meydana gelmektedir. Başarı güdüsü, başarı beklentisi ya da başarı gereksiniminden öte daha karmaşık bir şeydir. Bu güdü rekabet ya da öz-yeterlik inancından doğabilir (Magill, 1996: 45). Öğrencilerin ilk kademelerden başlayan matematik kaygıları

onların matematik başarılarını etkilemektedir. Bu bakımdan, matematikle tanışılan daha ilk yıllardan itibaren matematik dersini sevdirici çalışmalar yapılmalı, öğrencilerin matematik dersine karşı kaygılarını en düşük seviyeye indirmek için olumlu tutum geliştirme çalışmalarına önem verilmelidir (Duymaz, 2013: 85). Başarıya ulaşan öğrenci gurur duyar, duygularıyla öğrenmeleri arasında ilişki kurar; gelecekte başarılı olma beklentisi içine girebilir. Başarı güdüsü başarıya giden yolda önemli bir kilometre taşıdır (Umay, 2002: 148). Başarı güdüsüne sahip olan bireyler işlerini hatasız yapmaya çalışırlar ve daha iyi yapmaya çabalarlar.

İncelenen alanyazında, ilkokul öğrencilerinin matematik dersine karşı sahip oldukları korkuyu ve bu korkunun altında yatan nedenleri (Öztop ve Topbaş, 2017), matematik kaygısını (Sakal, 2015) matematik başarı duygularını (Çalık, 2014; Göç, 2010; Kılıç, 2011; Kleine, Goetz, Pekrun & Hall, 2005; Lichtenfeld, Pekrun, Stupnisky, Reiss & Murayama, 2012; Şentürk, 2010; Yenilmez ve Duman, 2008) tek başına ya da diğer değişkenlerle inceleyen araştırmalar yer almaktadır.

Matematik dersinde başarının hissedilmesinin ve kişinin kendisi ile yaptığı değerlendirmelerin önemi ortaya çıkmaktadır. Başarıyı kazanmak için başarıyı hissetmek gereklidir. Bilindiği gibi zafer, zafer benimdir diyebilenindir. Başarılı olmanın da, başarısız olmanın da, birey üzerinde etkisi olduğu düşünülebilir. Başarısızlık durumunun yaratacağı olumsuzluk, birey için, çok çaba harcayarak başarısız bir sonuç elde etmesi ve benlik yıkıcı bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Başarısızlığa yönelik korkular, bireylerin öğrenme ve başarıya motive olmalarını da etkileyecektir (Bacanlı, 2016: 270). Bireyin kendisi ile ilgili değerlendirmelerde bulunması matematik ve tüm alanlar için bireyin benlik saygısı ile ilgilidir. Başardıklarımızın, başarmak istediklerimize oranı benlik saygısını belirler. Böylece kişinin başarmak istediklerine göre başardıkları ne kadar fazla ise benlik saygısı da o denli yüksek olur. İnsan, daima yapabileceğini iddia ettiği şeylere göre, yapabildiklerini kıyaslayarak benlik saygısını şekillendirir (Tufan ve Yıldız, 1993: 88).

Coopersmith'e, (1967) göre benlik saygısı, bireyin kendisi ile ilgili değerlendirmeleridir. Kişinin kendini yeterli, başarılı, önemli ve değerli bulup bulmadığı gibi inançlarını ve kendisini kabul edip etmeme gibi tutumlarını ifade eder. Kısaca benlik saygısı, kişinin kendisine karşı tutumları ile ifade edilen değerliliğin kişisel yargısıdır. Benlik saygısı bir başka ifade ile kişinin kendi gururlu, değerli, gayretli, etkin ve başarılı hissetmesidir. Karmaşık olarak kendini yargılama ve değerlendirme sonucu ortaya çıkan bir histir. Kişinin kendini değerlendirmesiyle vardığı kendiliğini kabullenmesi sonucunda ortaya çıkan beğenmedir. İnsanlar mutlu oldukları uğraşlar içindeyken sıkılmazlar. Matematik, öğrenciler

için mutluluk veren eğlenceli bir uğraş haline geldiğinde, öğrenciler ev ödevlerinden, sınavlardan, matematik öğretmenlerinden korkmayacak veya çekinmeyeceklerdir. Matematik ile ilgili yapılan sınavlarda korku, heyecan gibi hislerinin daha az etkisi altında kalacak ve gerçek performanslarını daha rahat gerçekleştireceklerdir.

Matematik dersinde öğrencilerin bir kısmının hissettiği olumsuz durum yani “ben başarısızım” hissini hangi sınıf düzeyinde ortaya çıkmaya başladığına ilişkin yapılan tespitler, olumsuz durumun düzeltilmesinde önemli olabilir. İlkokul öğrencilerin benlik saygısını, matematik kaygısı, (Çakmak, Şahin ve Akıncı Demirbaş, 2017; Evren, 2016; Kabalcı, 2008), matematik başarıları (Gömleksiz ve İflazoğlu, 2013; Kabalcı, 2008) ve sosyal uyum düzeyi (Öksüz ve Ayvalı, 2012) gibi farklı değişkenlerle ele alan araştırmalar alanyazında yer almaktadır.

Başarıyı hissetmek demek “başarı duygusu duymak” olarak ifade edilebilir. Başarı duygusu, sonucunda, başarı veya başarısızlık getirecek her türlü durumdan etkilenebilmektedir. Öğrencilerin matematik dersinde başarı duymaları, öğretim programında belirtilen kazanımları istenilen düzeyde gerçekleştirmeleri olarak ele alınabilir. Matematik dersinde başarılı olan bir öğrenci, kendini ders içinde değerlendirdiğinde, duygusal olarak rahat ve huzurlu hissedecek ve derse katılımı artacaktır. Öğrencinin ders sırasında hissettiği bu his, benlik saygısının bir işaretidir. Benlik saygısı, kişinin kendisini yetenekli, önemli, başarılı ve değerli olarak algılamasının “ne” olduğunun göstergesidir. Kişinin kendisi hakkında yaptığı duygusal bir değerlendirmedir.

Bu nedenle bu araştırmada ilkökul öğrencilerinin matematik dersine ilişkin başarı duygularının ve benlik saygılarının birlikte ele alınması amaçlanmıştır. Buradan hareketle, araştırmanın temel amacı, öğrencilerin ilkökul 4. sınıfta, matematik dersi için sahip oldukları başarı duygusunun ve benlik saygısı düzeylerinin belirlenmesi, aralarında ilişki olup olmadığının tespit edilmesidir.

1.1. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı ilkökul 4. Sınıf öğrencilerinin sahip oldukları benlik saygısı ve başarı duygusu düzeylerinin belirlenmesi, aralarında ilişki olup olmadığının tespit edilmesidir. Bu temel amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır.

1. İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin başarı duyguları ne düzeydedir?
2. İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin başarı duyguları; cinsiyete, matematik dersi karne notlarına, anne-baba tutumuna göre anlamlı olarak farklılaşmakta mıdır?
3. İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin benlik saygıları ne düzeydedir?

4. İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin benlik saygıları; cinsiyete, matematik dersi karne notlarına, anne-baba tutumuna göre anlamlı olarak farklılaşmakta mıdır ?

5. İlkokul 4. Sınıf öğrencilerinin benlik saygıları ile başarı duyguları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

2. Yöntem

2.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma tarama modelinde betimsel bir çalışmadır. Betimsel araştırmalar, verilen bir durumu olabildiğince tam ve dikkatli bir şekilde tanımlar. Eğitim alanındaki araştırmada, en yaygın yöntem betimsel tarama çalışmasıdır. Çünkü araştırmacılar bireylerin, grupların ya da fiziksel ortamların özelliklerini özetler (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz, Demirel, 2011).

2.2. Örneklem

Temsil edici bir örneklemin seçiminde geçerli ve en iyi yol seçkisiz örneklemedir. Örneklemede, örnekleme birimi eleman ise süreç eleman örnekleme, grup ise küme örnekleme olarak isimlendirilir. Araştırmanın örneklemi, seçkisiz örnekleme yöntemi, örneklem birimi ise küme örnekleme alınarak belirlenmiştir (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz & Demirel, 2011). Bu araştırmanın örneklemini ise Muğla İli Mentеше İlçesine bağlı ilkokullarda 4. sınıfta öğrenim görmekte olan toplam 628 öğrenci oluşturmaktadır.

2.3. Veri Toplama Araçları

Araştırma kapsamında Lichtenfeld ve diğerleri (2012) tarafından geliştirilen, Hacıömeroğlu, Bilgen ve Tabuk (2013) tarafından Türkçe'ye uyarlanan "Başarı Duygusu Ölçeği-İlkokul" ile Rosenberg (1965) tarafından geliştirilen, Çuhadaroğlu (1985) tarafından Türkçe 'ye uyarlanan "Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği" ile kullanılmıştır. Demografik değişkenlerin belirlenmesi için "Kişisel Bilgi Formu" kullanılmıştır. Araştırmada kullanılan "Başarı Duygusu Ölçeği-İlkokul" ölçeği Cronbach alpha .79 olan 28 maddeden oluşan kaygı, mutluluk ve sıkılma olmak üzere üç alt boyutlu beşli likert tipi bir ölçektir. Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği" 10 maddeden oluşan likert tipi bir ölçektir. Ölçek Guttman değerlendirme yöntemiyle puanlanmaktadır. Puanlamada, 1., 2. ve 3. sorular, 4. ve 5. sorular, 9. ve 10. sorular birlikte değerlendirilmektedir (Çuhadaroğlu, 1986).

2.4. Verilerin Analizi

Çalışmaya ait kişisel bilgi formu, Başarı Duygusu Ölçeği ve Benlik Saygısı Ölçeği ile toplanan veriler SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) 21.0 paket programı ile

analiz edilmiştir. Verilerin analizinde ilk olarak hangi istatistiksel testlerin yapılacağına karar vermek amacı ile verilerin normal dağılım gösterip göstermediği incelenmiştir. “Başarı Duygusu Ölçeği” ve “Benlik Saygısı Ölçeği”nin toplam ölçek ve alt boyutlarının Skewness değerlerinin +1 ile -1, Kurtosis değerlerinin ise +2 ile -1 arasında olduğu belirlenmiştir. Belirlenen Skewness ve Kurtosis değerleri Huck (2008) için normal dağılım gösterdiği kabul edilebilir sınır değerleridir (Seçer, 2015). Bu nedenle verilere bağımsız örneklem t-testi ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) uygulanmıştır. Başarı duygusu ve benlik saygısı arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını belirlemek için korelasyon analizi kullanılmıştır.

3. Bulgular

Bu bölümde öğrencilerin başarı duygusu ve benlik saygısı ölçeklerinden elde ettikleri bulgular başlıklar şeklinde verilmiştir.

Birinci alt probleme ilişkin bulgular

“İlkokul 4. Sınıf öğrencilerinin başarı duyguları ne düzeydedir?” alt probleminin analiz sonucu Tablo 1’de verilmiştir (Tablo 1).

Tablo 1. İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerinin Başarı Duygusu Düzeyleri

	N	\bar{X}	Ss
Başarı Duygusu Toplam	628	118.68	19.26

Tablo 1 incelendiğinde, ilkokul 4. Sınıf öğrencilerinin başarı duygusu düzeylerinin orta değer üzerinde olduğu söylenebilir ($\bar{X}=118.68$; $Ss=19.26$). Başarı duygusu ölçeğinden alınabilecek en yüksek puan 140, en düşük puan ise 28’dir. Bu değerlere bakıldığında, ölçekten alınacak puanın 84 puan orta değer olarak değerlendirilebilir. Başarı duygusu ölçeğinin genelinden elde edilen 118.68 puan, belirtilen değer üzerinde olduğundan, ilkokul 4. Sınıf öğrencilerinin başarı duygusu düzeyleri orta değer üzerinde olarak yorumlanmıştır.

İkinci alt probleme ilişkin bulgular

“İlkokul 4. Sınıf öğrencilerinin başarı duyguları cinsiyete, matematik dersi karne notuna ve anne-baba tutumuna göre anlamlı olarak farklılaşmakta mıdır? ” alt probleminin analiz sonuçları sırasıyla “başarı duygusu-cinsiyet, başarı duygusu-matematik karne notu, başarı duygusu-anne tutumu, başarı duygusu-baba tutumu” başlıkları altında verilmiştir.

Başarı Duygusu-Cinsiyet

İlkokul 4. Sınıf öğrencilerinin başarı duygularının cinsiyet değişkenine göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan T-Testi sonucu Tablo 2’de verilmiştir (Tablo 2).

Tablo 2. İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerinin Başarı Duyguları Cinsiyete Göre T-Testi Sonucu

	Grup	n	X	Ss	Sd	t	p
Kaygı	K	306	49.49	9.41	626	1.999	.046
	E	322	47.92	10.19			
Mutluluk	K	306	39.05	6.98	626	.544	.580
	E	322	38.74	7.42			
Sıkılma	K	306	31.64	5.11	626	2.223	.000
	E	322	30.59	6.53			
Toplam	K	306	120.18	17.92	626	1.096	.050
	E	322	117.26	20.38			

İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin başarı duyguları cinsiyete göre sırasıyla kaygı [$t(626)=1,999, p<.05$] ve sıkılma [$t(626)=2.223, p<.05$] anlamlı olarak farklılaşmaktadır. Kız öğrencilerin daha çok kaygı ve sıkılma duygusu içinde oldukları söylenebilir.

Başarı Duygusu-Matematik Karne Notu

İlkokul 4. Sınıf öğrencilerinin başarı duygularının Matematik karne notu değişkenine göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi sonucu Tablo 3'te verilmiştir (Tablo 3).

Tablo 3. İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerinin Başarı Duygularının Matematik Karne Notuna Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonucu

	Gruplar	n	\bar{X}	Ss	sd	F	p	Anlamlı Fark
Kaygı	3	113	42.93	11.32	2-625	38.74	.000	3-5 4-5
	4	99	45.75	10.48				
	5	416	50.94	8.35				
Mutluluk	3	113	36.07	8.55	2-625	20.33	.000	3-5 4-5
	4	99	36.81	7.64				
	5	416	40.15	6.22				
Sıkılma	3	113	27.97	8.15	2-625	26.83	.000	3-5 4-5
	4	99	30.04	6.16				
	5	416	32.20	4.64				
Başarı Duygusu Toplam	3	113	106.98	23.03	2-625	42.77	.000	3-5 4-5
	4	99	112.61	20.24				
	5	416	123.31	15.91				

İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin başarı duygusu ölçeğinin tamamında [$F(2-625)=42.77, p<.05$], sırasıyla kaygı [$F(2-625)=38.74, p<.05$], mutluluk [$F(2-625)=20.33, p<.05$] ve sıkılma [$F(2-625)=26.83, p<.05$] alt boyutlarında matematik karne notuna göre anlamlı olarak farklılaşmaktadır. Öğrencilerin matematik karne notlarına göre anlamlı farkın hangi gruplarda olduğunu belirlemek amacıyla yapılan Scheffe testi sonuçlarına göre ölçeğin tamamı ve tüm alt boyutlarında 3-5 ile 4-5 notları arasındaki belirlenen anlamlı fark matematik karne notu 5 olan öğrencilerin lehinedir.

Başarı Duygusu-Anne Tutumu

İlkokul 4. Sınıf öğrencilerinin başarı duygularının anne tutumu değişkenine göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan T-Testi sonucu Tablo 4'te verilmiştir (Tablo 4).

Tablo 4. İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerinin Başarı Duyguları Anne Tutumuna Göre Göre T-Testi Sonucu

	Grup	n	\bar{X}	Ss	sd	t	p
Kaygı	Demokratik	306	50.02	9.04	626	3.351	.001
	Otoriter	322	47.41	10.40			
Mutluluk	Demokratik	306	39.83	6.44	626	3.193	.001
	Otoriter	322	38.00	7.77			
Sıkılma	Demokratik	306	31.71	5.33	626	2.538	.011
	Otoriter	322	30.52	6.35			
Başarı Duygusu Toplam	Demokratik	306	121.57	17.34	626	3.696	.000
	Otoriter	322	115.94	20.58			

İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin başarı duygusu ölçeğinin tamamında $[t(626)=3.696, p<.05]$ ve sırasıyla kaygı $[t(626)=3.51, p<.05]$, mutluluk $[t(626)=3.193, p<.05]$, sıkılma $[t(626)=2.538, p<.05]$ alt boyutlarında anne tutumu demokratik olan öğrenciler lehine anlamlı fark vardır.

Başarı Duygusu-Baba Tutumu

İlkokul 4. Sınıf öğrencilerinin başarı duygularının baba tutumu değişkenine göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan T-Testi sonucu Tablo 5'te verilmiştir (Tablo 5).

Tablo 5. İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerinin Başarı Duyguları Baba Tutumuna Göre Göre T-Testi Sonucu

	Grup	n	\bar{X}	Ss	sd	t	p
Kaygı	Demokratik	292	50.24	9.26	626	3.732	.000
	Otoriter	336	47.33	10.14			
Mutluluk	Demokratik	292	39.72	6.42	626	2.696	.007
	Otoriter	336	38.17	7.76			
Sıkılma	Demokratik	292	31.79	5.33	626	2.729	.007
	Otoriter	336	30.50	6.30			
Başarı Duygusu Toplam	Demokratik	292	121.75	18.03	626	3.762	.000
	Otoriter	336	116.01	19.92			

İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin başarı duygusu ölçeğinin tamamından $[t(626)=3.762, p<.05]$, sırasıyla kaygı $[t(626)=3.732, p<.05]$, mutluluk $[t(626)=2.696, p<.05]$, sıkılma $[t(628)=2.729, p<.05]$ alt boyutlarında baba tutumu demokratik olan öğrenciler lehine anlamlı fark vardır.

Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

“İlkokul 4. Sınıf öğrencilerinin benlik saygıları ne düzeydedir?” alt probleminin analiz sonuçları Tablo 6’da verilmiştir (Tablo 6).

Tablo 6. İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerinin Benlik Saygısı Düzeyleri

	n	\bar{X}	Ss
Benlik Saygısı(Toplam)	628	1.53	1.12

Tablo 6 incelendiğinde, ilkokul 4. Sınıf öğrencilerinin benlik saygısı düzeylerinin orta düzeye yakın olduğu söylenebilir ($\bar{X}=1.53$; $Ss=1.21$). Benlik saygısı ölçeğinden alınabilecek en yüksek puan 6 dır. Ölçekte 0-1 puan yüksek, 2-4 puan orta, 5-6 puan düşük benlik saygısı olarak saptanmıştır. Bu değerlere bakıldığında, ölçekten alınacak puanın 1.53 puan olması orta düzeye yakın olarak değerlendirilebilir.

Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

“İlkokul 4. Sınıf öğrencilerinin benlik saygıları cinsiyete, matematik dersi karne notuna ve anne-baba tutumuna göre anlamlı olarak farklılaşmakta mıdır? ” alt probleminin analiz sonuçları sırasıyla “başarı duygusu-cinsiyet, başarı duygusu-matematik karne notu, başarı duygusu-anne tutumu, başarı duygusu-baba tutumu” başlıkları altında verilmiştir.

Benlik Saygısı-Cinsiyet

İlkokul 4. Sınıf öğrencilerinin benlik saygılarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan T-Testi sonucu Tablo 7’de verilmiştir (Tablo 7).

Tablo 7. Benlik Saygısı Ölçeğinin Puanlarının Cinsiyete Göre T-Testi Sonucu

	Grup	n	\bar{X}	Ss	Sd	t	p
Benlik Saygısı Toplam	K	306	1.35	1.04	626	-3.976	.000
	E	322	1.71	1.16			

İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin benlik saygıları düzeylerinin cinsiyete göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan bağımsız örneklem için t testi sonucu incelenmiştir. Benlik saygısı ölçeğinin tamamında [$t(626)=-3.976$, $p<.05$] kız öğrencilerin lehine anlamlı olarak farklılaştığı görülmektedir.

Benlik Saygısı-Matematik Karne Notu

İlkokul 4. Sınıf öğrencilerinin benlik saygılarının Matematik karne notu değişkenine göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi sonucu Tablo 8’de verilmiştir (Tablo 8).

Tablo 8. Benlik Saygısı Ölçeği Puanlarının Matematik Karne Notuna Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonucu

	Gruplar	n	\bar{X}	Ss	sd	F	p	Anlamli Fark
Benlik Saygısı Toplam	3	113	2.13	1.27	2-625	31.44	.000	3-5
	4	99	1.84	.95				4-5
	5	416	1.30	1.03				

İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin benlik saygısı ölçeğinin tamamından aldıkları toplam puanlarının karne notuna göre, anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi sonucu incelenmiştir. İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin benlik saygısı ölçeğinin tamamından aldıkları toplam puanlarının karne notuna göre, [F(2-625)=31,44, p<.05] anlamlı olarak farklılaştığı görülmektedir. Öğrenci ders notlarına göre anlamlı farkın hangi gruplarda olduğunu belirlemek amacıyla yapılan Scheffe testi sonuçlarına göre 3-5 ile 4-5 notları arasındaki belirlenen anlamlı fark karne notu 5 olan öğrencilerin lehinedir.

Benlik Saygısı-Anne Tutumu

İlkokul 4. Sınıf öğrencilerinin benlik saygılarının anne tutumu değişkenine göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan T-Testi sonucu Tablo 9’da verilmiştir (Tablo 9).

Tablo 9. İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerinin Benlik Saygıları Anne Tutumuna Göre T-Testi Sonucu

	Tutum	n	\bar{X}	Ss	sd	t	p
Benlik Saygısı Toplam	Demokratik	306	1.37	1.01	626	-3.608	.000
	Otoriter	322	1.69	1.19			

İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin benlik saygısı ölçeğinden aldıkları toplam puanlarının anne tutumuna göre, anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan bağımsız örneklem için t testi sonucu incelenmiştir. İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin benlik saygısı ölçeğinden aldıkları toplam puanlarının anne tutumuna göre, anlamlı olarak [t(626)=-3,608, p<.05] anne tutumu demokratik olan öğrencilerin lehinedir.

Benlik Saygısı-Baba Tutumu

İlkokul 4. Sınıf öğrencilerinin benlik saygılarının baba tutumu değişkenine göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan T-Testi sonucu Tablo 10’da verilmiştir (Tablo 10).

Tablo 10. İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerinin Benlik Saygılarının Baba Tutumuna Göre T-Testi Sonucu

	Tutum	n	\bar{X}	Ss	sd	t	p
Benlik Saygısı Toplam	Demokratik	306	1.35	1.06	626	-3.795	.000
	Otoriter	322	1.69	1.14			

İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin benlik saygısı ölçeğinden aldıkları toplam puanlarının baba tutumuna göre, anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan bağımsız örneklem için t testi sonucu incelenmiştir. İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin benlik saygısı ölçeğinden aldıkları toplam puanlarının baba tutumuna göre, anlamlı olarak $[t(626)=-3,795, p<.05]$ baba tutumu demokratik olan öğrencilerin lehinedir.

Beşinci alt probleme ilişkin bulgular

“İlkokul 4. Sınıf öğrencilerinin başarı duyguları ile benlik saygıları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?” alt probleminin analiz sonuçları Tablo 11’ de yer almaktadır (Tablo 11).

Tablo 11. İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerinin Başarı Duyguları ile Benlik Saygıları Arasındaki İlişki

	Benlik saygısı toplam	Başarı Duygusu Toplam
Benlik saygısı (Toplam)	r	1
	p	-.388**
	n	628
Başarı Duygusu (Toplam)	r	1
	p	-.388**
	n	628

4.sınıf öğrencilerinin başarı duyguları ile benlik saygıları arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını belirlemek için yapılan Pearson korelasyon analizi sonucunda, öğrencilerin başarı duyguları ile benlik saygıları arasında negatif yönde orta düzeyde($r=-,388, p<.01$) anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir.

4. Sonuç ve Tartışma

Başarılı olmak bir gereksinim olarak düşünülebilir. Bir işi iyi yapmak, kusursuzluk standartları ile rekabet etmek başarı güdüsü yüksek olan kişilerin yapacağı eylemlerdir (Can, 1985). İnsanların başarılı olmaya ihtiyaçları çok fazladır. Öğretmenler bu durumu öğrenciler için kullanmalıdır. Ancak başarı bir çaba karşılığında ulaşılabilir olmalıdır (Başar, 1999). Başarı duygusu, benlik saygısından etkilenmektedir (Pekrun, 2006).

Yapılan araştırmada 4. sınıf öğrencilerinin başarı duyguları ve benlik saygıları çeşitli değişkenler açısından incelenmiş ve benlik saygı ve başarı duygusu arasındaki ilişki belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırmada başarı duygusu açısından elde edilen bulgular şu şekildedir; kız

öğrencilerin daha sıkılgan ve kaygılı oldukları, matematik karne notu yüksek olan öğrencilerin hem kaygı ve sıkılma puanlarının hem de mutluluk ve ölçek toplam puanlarının daha yüksek olduğu, anne-baba tutumu demokratik olan öğrencilerin ölçekten daha yüksek puanlar elde ettikleri belirlenmiştir. Benlik saygısı açısından elde edilen bulgular; kız öğrencilerin, matematik karne notu yüksek olanların, anne-baba tutumu demokratik olanların benlik saygısı puanlarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Ayrıca araştırmada başarı duygusu ile benlik saygısı arasında negatif yönde orta düzey bir ilişki belirlenmiştir. Araştırmada benlik saygısı, cinsiyet açısından kız öğrenciler lehine belirlenen sonuç, Öksüz ve Ayvalı (2012) tarafından yapılan araştırmanın bulgusu ile tutarlılık gösterirken, Evren (2016) ve Kabalcı (2008) araştırma bulguları ile çelişmektedir. “Başarı Duygusu Ölçeği” nin alt boyutlarına bağlı olarak kız öğrencilerin daha kaygılı ve sıkılgan oldukları tespit edilmiştir. Elde edilen bu sonuç Şentürk (2010) ve Lichtenfeld, Pekrun, Stupnisky, Reiss ve Murayama (2012) araştırma bulguları ile tutarlılık gösterirken, Göç (2010) ve Kılıç (2011) bulguları ile çelişmektedir. Araştırmada matematik karne notu beş olan öğrencilerin başarı duygularının yüksek oluşu Çalık (2014) tarafından yapılan çalışmanın bulgusu ile tutarlılık göstermektedir. Matematik dersinde öğrencilerin bir kısmının hissettiği olumsuz durum yani “ben başarısızım” hissini hangi sınıf düzeyinde ortaya çıkmaya başladığına ilişkin yapılan tespitler, olumsuz durumun düzeltilmesinde önemli olabilir. Çalışma öğrencilerin ilkökul 4. sınıfta sahip oldukları benlik saygıları ve başarı duyguları incelenmiş ve tespit edilen bulgulara bağlı olarak öneriler sunulmuştur.

- Öğrencilerin başarı duygusu ve benlik saygısı farklı değişkenler ile incelenebilir ve araştırma sonuçları karşılaştırılabilir.
- Farklı sınıf düzeyleri için başarı duygusu ve benlik saygısı arasındaki ilişki incelenerek sonuçlar karşılaştırılabilir.
- Boylamsal araştırmalar yapılarak yıllara göre öğrencilerin sahip oldukları başarı duygusu ve benlik saygısı düzeyindeki değişim incelenebilir.
- Başarı duygusu ve benlik saygısını etkileyen başka değişkenler seçilerek deneysel desenlenen araştırmalar incelenebilir.
- Algılanan anne-baba tutumuna göre benlik saygıları ve başarı duyguları değiştiğinden, anne baba eğitimleri yapılabilir.

Kaynakça

- Akdemir, Ö. (2006). *İlköğretim öğrencilerinin matematik dersine yönelik tutumları ve başarı güdüsü*, (Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü: İzmir.
- Artino Jr, A. R., & Stephens, J. M. (2009). Academic motivation and self-regulation: A comparative analysis of undergraduate and graduate students learning online. *The Internet and Higher Education*, 12(3-4), 146-151.
- Bacanlı, H. (2016). Eğitim psikolojisi. Pegem Akademi: Ankara, 23.
- Balantekin, Y., ve Oksal, A. (2014). Mathematics lesson motivation scale for primary school 3th and 4th grade students. *Cumhuriyet Uluslararası Eğitim Dergisi*, 3 (2), 102-113.
- Birgin, O., Baloğlu, M., Çatloğlu, H., & Gürbüz, R. (2010). An investigation of mathematics anxiety among sixth through eighth grade students in Turkey. *Learning and Individual Differences*, 20(6), 654-658.
- Cooper Smith, S. (1967). The antecedent of self esteem. San Fransisco. W.H. Freeman.
- Çakmak, A., Şahin, H., Akıncı Demirbaş, E. 7. ve 8. sınıf ortaokul öğrencilerinin sınav kaygısı ve benlik saygısı arasındaki ilişkinin incelenmesi. *e-Kafkas Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 4 (2), 1-9.
- Çalık, B. (2014). *The relationship between mathematics achievement emotions, mathematics self-efficacy, and self-regulated learning strategies among middle school students*, (Doctoral Dissertation). Middle East Technical University.
- Duymaz, İ. (2013). *Resmî ve özel ortaokulların 7. sınıf öğrencilerinin matematik kaygı düzeylerinin değerlendirilmesi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Kahramanmaraş.
- Keklik, D. E., & Keklik, I. (2013). Motivation and learning strategies as predictors of high school students' math achievement. *Çukurova University. Faculty of Education Journal*, 42(1), 96.
- Erden, M. ve Akman, Y. (1998). Eğitim psikolojisi gelişim-öğrenme-öğretme, Ankara: Arkadaş Yayıncılık.
- Erdoğan, A., Kesici, Ş., & Şahin, İ. (2011). Prediction of high school students' mathematics anxiety by their achievement motivation and social comparison. *İlköğretim Online*, 10(2).
- Fidan, E. (2013). *İlkokul öğrencileri için matematik dersi sayılar öğrenme alanında başarı testi geliştirilmesi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Ankara.
- Gök, T., ve Sılay, İ. (2009). İşbirlikli öğrenme gruplarında problem çözme stratejileri öğretiminin öğrencilerin başarı güdüsü üzerindeki etkileri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 17(3), 821-834.
- Gözen, Ş. (2001). *Matematik ve öğretimi*. Evrim Yayınevi: İstanbul, 11.
- Göç, T. (2010). *İlköğretim öğrencilerinin matematik dersine yönelik tutumları ve başarı güdüsü düzeyleri*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü: İzmir.
- Gömlüksiz, M., İflazoğlu, U. (2013). Küme destekli bireyselleştirme tekniğinin temel eğitim beşinci sınıf öğrencilerinin matematik başarıları ve benlik saygıları üzerindeki etkisi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(7).
- Kabalıcı, T. (2008). *Akademik başarının yordayıcısı olarak benlik saygısı, sınav kaygısı ve sosyo-demografik değişkenler*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Ankara.
- Keklik, D. E., & Keklik, I. (2013). Motivation and learning strategies as predictors of high school students' math achievement. *Çukurova University. Faculty of Education Journal*, 42(1), 96.
- Kılıç, S.A. (2011). *İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin genel başarıları, matematik başarıları, matematik dersine yönelik tutumları, güdülenmeleri ve matematik kaygıları arasındaki ilişki*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Ankara.
- Kleine, M., Goetz, T., Pekrun, R., & Hall, N. (2005). The structure of students' emotions experienced during a mathematical achievement test. *ZDM*, 37(3), 221-225.
- Lichtenfeld, S., Pekrun, R., Stupnisky, R. H., Reiss, K., & Murayama, K. (2012). Measuring students' emotions in the early years: the achievement emotions questionnaire-elementary school (AEQ-ES). *Learning and Individual Differences*, 22(2), 190-201.
- MEB. (2017). Ortaokul matematik dersi 5-8. sınıflar öğretim programı. Ankara: MEB
- Öksüz, Y., & Ayvalı, M. (2012). The relationship between level of the self-respect and level of the social adjustment in 4 th and 5 th grade students. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 5(3), 151-167
- Özkan, İ. (1994). Benlik saygısını etkileyen etkenler. *Düşünen Adam*, 7(3), 4-9.
- Öztop, F., Toptaş, V. (2017). İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin matematik dersine yönelik korkusu ve altında yatan sebepler. *International Journal Of Education Technology And Scientific Researches*, 2 (3), 162-173.
- Pekrun, R. (2006). The control-value theory of achievement emotions: Assumptions, corollaries, and implications for educational research and practice. *Educational psychology review*, 18(4), 315-341.
- Sakal, M. (2015). *İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin bazı psiko-sosyal değişkenlere göre matematik kaygısının incelenmesi*, (Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü: İzmir.

- Stipek, D. J., & Gralinski, J. H. (1991). Gender differences in children's achievement-related beliefs and emotional responses to success and failure in mathematics. *Journal of Educational Psychology*, 83, 361-371.
- Şentürk, B. (2010). *İlköğretim beşinci sınıf öğrencilerinin genel başarıları, matematik başarıları, matematik dersine yönelik tutumları ve matematik kaygıları arasındaki ilişki*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü: Afyon.
- Tufan, B., Yıldız, S. (1993). *Geri dönüş sürecinde ikinci kuşak*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Basımevi.
- Yamac, A. (2014). Classroom emotions scale for elementary school students (Ces-Ess). *Mevlana International Journal of Education*, 4(1), 150-163.
- Yenilmez, K. ve Duman, A. (2008). İlköğretimde matematik başarısını etkileyen faktörlere ilişkin öğrenci görüşleri. *Kırgızistan Türkiye Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19, 251-268.